

KVALITET I VALIDERING I NORDEN

Afsluttende rapport for dokumentationsprojekt: "Kvalitet i Norden – et kortlægningsprojekt".

Anne Marie Dahler og Håkon Grunnet

National Videncenter for Realkompetence – NVR

Juni 2012

*Dokumentations-projekt:
Nordplus ID: AD-2011_1a-
25129*

Indhold

1. "Kvalitet i validering i Norden – et kortlægningsprojekt"	3
Forord	3
2. Indledning	4
Baggrund	5
3. Projektets formål og mål	5
4. Projektets deltagere og arbejdsproces	6
Projektets arbejds møder	6
Projektets deltagere:	6
Møde med Styregruppe	7
Arbejdsseminar april 2012, København	8
5. Kvalitet. Kvalitet i validering	9
Udvikling af arbejdsredskab til dokumentation af kvalitet i validering	9
Arbejdsredskabet: Dokumentation af kvalitet og kvalitetssikring i validering i de nordiske lande ('Grid')	10
6. Projektets resultater	14
Skematisk oversigt over landerapporterne	15
Love og bekendtgørelser	19
Love og bekendtgørelser om validering	19
'Kvalitet' i lovgivningen	19
Klageret	19
Implementering af love og bekendtgørelser vedr. validering	19
Politiske udmeldinger vedrørende validering	20
Opfølgning af politikker	20

Struktur	20
Interessenter	22
Kompetencer hos valideringsprofessionelle	22
Metoder	23
7. Udfordringer vedrørende kvalitet i validering	23
Finansiering	24
Gennemsigtighed og kendskab til systemet	24
Rækkevidde	25
Uvildighed/impartialitet	25
Interessenter	25
Metoder	25
Valideringsprofessionelles kompetencer	25
Statistik, opfølgning, forskning	26
Kvalitet	26

Nationalt Videnscenter for Realkompetence

1. "Kvalitet i validering i Norden – et kortlægningsprojekt"

Dokumentationsprojekt: Nordplus ID: AD-2011_1a-25129

Forord

Dette er den afsluttende rapport for projektet "Kvalitet i Validering i Norden – en kortlægning". Rapporten bygger på et større dokumentationsmateriale, samlet i 5 landerapporter, der er udarbejdet af projektdeltagerne fra Island, Norge, Sverige, Finland og Danmark.

Landerapporterne findes på NVRs website www.nvr.nu¹, samt på NVLs website www.nordvux.net² De fem landerapporter er blevet diskuteret på projektets afsluttende arbejdsseminar d. 26. april 2012 på DPU (Institut for Uddannelse og Pædagogik, Århus Universitet) i København. Projektdeltagerne fra Island, Norge, Sverige, Finland og Danmark fremlagde på seminaret hver deres landerapport. De 35 tilstedeværende deltagere, der næsten ligeligt repræsenterede de fem lande, diskuterede derefter resultater og temaer i kvalitet i validering i de fem lande.

I det følgende vil vi gennemgå selve projektet samt temaer og fokuspunkter for arbejdet med kvalitet i validering i Norden. Disse temaer og fokuspunkter vil danne udgangspunkt for et kommende udviklingsarbejde, der vil fokusere på at udvikle en model for kvalitet i Validering i Norden.

Rapporten er således ikke en omfattende sammenligning på tværs af de fem landes arbejde med kvalitet i validering. Dertil er de fem landes lovgivning, policy, praksis og traditioner for forskellige. I stedet vil vi i rapporten lægge vægt på at fremdrage gode eksempler, fælles 'besværligheder' og barrierer for arbejdet med kvalitet i validering. Desuden vil der være en præsentation af projektets udgangspunkt med hensyn til forståelse af, hvorledes kvalitet i validering kan forstås.

Afslutningsrapporten er udarbejdet af Anne Marie Dahler fra UC Lillebælt (DK) og Håkon Grunnet fra VIA UC (DK). Begge er tilknyttet Nationalt Videnscenter for Realkompetence, Danmark.

NVR

Juni 2012

¹ Se: <http://www.viauc.dk/projekter/NVR/aktiviteter/Sider/Nordplusprojekt-landerapporter.aspx>

² Se: <http://www.nordvux.net/object/31989/valideringkanstyrkesbetydeligt.htm> og:

2. Indledning

I marts 2011 ansøgte NVR, Nationalt Videnscenter for Realkompetence i Danmark, Nordplus om støtte til et dokumentationsprojekt: *Kvalitet i validering i Norden – et kortlægningsprojekt*. Forinden var der taget kontakt til relevante partnere i Island, Norge, Sverige og Finland. Dette var sket gennem NVRs kontakter i Ekspertnetværk for Validering³. Ekspertnetværket er en del af Nordiskt Nätverk för Vuxnas Lärande⁴, og herigennem kunne der skabes kontakter til nordiske uddannelsesinstitutioner, organisationer og personer, der arbejder med validering og kvalitet. Således kunne der fra starten skabes en bred nordisk forankring i projektet og desuden kunne der i projektet samles de rigtige faglige kompetencer og vidensressourcer fra de forskellige lande.

I Ekspertnetværket eksisterede i forvejen udbredt konsensus om, at netop kvalitet i validering er et meget vigtigt tema for arbejdet med validering i de enkelte lande.

Projektet *”Kvalitet i validering i Norden – en kortlægning”* knytter sig til det indsatsområde for Nordplus Voksen, der hedder *”Anerkendelse og validering af realkompetencer”*, som har fokus på udvikling af redskaber og metoder til dokumentation af kompetencer, som er erhvervet i uformel og ikke formel læring.

Med hensyn til brugen af begrebet *validering* – i stedet for fx at kalde det *anerkendelse af realkompetence* eller *realkompetencevurdering* eller noget tredje – så er det selvfølgelig et valg. Vi er naturligvis vidende om, at der også i de nordiske lande eksisterer forskellige betegnelser for og tilgange til det, vi i Danmark kalder anerkendelse af realkompetencer. Der er desuden særlige nationale traditioner, lovgivning, institutionelle tilknytninger, vurderings- og bedømmelsestilgange, -procedurer, finansiering osv. osv.⁵

Når vi alligevel bruger ordet validering, så er det af flere årsager. For det første så er det et meget omfattende projekt at beskrive hvert enkelt lands definition af realkompetence og især bliver det omfattende, når der desuden føjes en beskrivelse af lovgivning, praksis, procedurer og institutioner for de enkelte lande. Det har vi villet undgå.

For det andet, så antager vi, at målgruppen for projektet og dets resultater og dermed for denne rapport selv er vidende om disse forskelle, og umiddelbart forstår begrebet validering, uden at det er nødvendigt at skulle vejen rundt om omfattende beskrivelser og præciseringer.

---

³ Se oversigt over Ekspertnetværket her (<http://www.nordvux.net/page/573/validering.htm>)

⁴ Se www.nordvux.net

⁵ Se fx en kort oversigt her (Nordvux.net): <http://www.nordvux.net/page/6/validering.htm>

For det tredje, så læner vi os i projektet *"Kvalitet i validering i Norden – en kortlægning"* op af den canadiske valideringsforsker, Joy Van Kleef og hendes brede forståelse af, hvorledes kvalitet i validering kan forstås, beskrives og håndteres. Når vi tager udgangspunkt i denne kvalitetsforståelse og dette begreb om kvalitet i validering, så er det fokus på kvalitet, frem for på definition af validering. Dermed opnår vi at diskutere og fokusere på kvalitet frem for på valideringsbegreber.

Baggrund

I de nordiske lande er der gennem de seneste 10-15 år – i forskellig udstrækning - iværksat forskellige initiativer og indsatser og vedtaget love, der skal sikre det enkelte individ muligheden for at få vurderet og anerkendt sine ikke-formelle og uformelle kompetencer. Der er store forskelle i de nordiske lande på, hvordan valideringsarbejdet er organiseret og forankret, og også på måden den enkelte validering/ realkompetencevurdering gribes an på. Men der er en fælles interesse i at sikre kvaliteten af valideringsarbejdet i de nordiske lande. Kvalitetssikring af validering er på dagsordenen alle steder, både nationalt, på nordisk plan generelt og i EU, og det kan fx siges, at det er et centralt begreb for de udfordringer i arbejdet med anerkendelse af realkompetence/validering i de nordiske lande, som NVLs ekspertnetværk vedrørende validering opstiller i notatet: *"Udfordringer i arbejdet med anerkendelse af realkompetence (ARK) / validering i de nordiske lande"*.⁶

En øget fokusering på kvalitet i validering – og dermed en vigtig forudsætning for dette projekt – har været, at hvis ideen om at kunne anerkende realkompetencer for alvor skal få gennemslagskraft og betydning og understøtte individers muligheder, så skal der sikres en større gennemsigtighed og kvalitetssikring i arbejdet med validering i bred forstand.

Et første skridt i dette arbejde er at få kortlagt, hvorledes der på nuværende tidspunkt arbejdes med kvalitet i forskellige aspekter af valideringsprocessen i de respektive lande.

3. Projektets formål og mål

Det overordnede formål med *"Kvalitet i validering i Norden – en kortlægning"* er at dokumentere, hvordan der konkret arbejdes med kvalitet i forbindelse med validering i de enkelte lande i Norden. Med Norden menes her: Island, Norge, Sverige, Finland og Danmark.

Her skal vi ikke gå nærmere ind i en bestemmelse af hvilket kvalitetsbegreb, der er lagt til grund for arbejdet i projektet, men blot henvise til gennemgangen nedenfor. Som vi senere skal vise det, så har vi været optaget af at dokumentere den konkrete praksis i arbejdet med validering, og i hvilket omfang og på hvilken måde denne praksis og den bagvedliggende lovgivning mv. medfører og afspejler et fokus på kvalitet i validering:

- Hvilken lovgivning eksisterer?

---

⁶ <http://www.nordvux.net/page/1142/validering.htm>

- Hvad siger lovgivningen om kvalitet?
- Hvilke bekendtgørelser, forskrifter og regulativer findes?
- Hvad sker konkret på institutionerne og på en række (udvalgte) områder, hvor valideringspraksis findes?
- Hvordan og i hvilket omfang kan der ses kvalitet og arbejde med kvalitet i validering i disse områder? Osv.

Målet med projektet er, at der kan opstilles nationale udfordringer og foreslås mulige fremadrettede initiativer. Dette er ikke op til dette projekts deltagere at bidrage med, men i det dokumentationsmateriale, der er udviklet og sammenskrevet for hvert af de fem lande (de fem landerapporter), findes et righoldigt materiale, der kan tages udgangspunkt i for de enkelte landes forskellige beslutningstagere (institutions ledere, 'policymakers' mv.) herunder politikere.

I projektet her har det været målet at udvikle et dokumentationsmateriale og dermed bidrage med en kortlægning og en viden, der ikke har været til stede før. Desuden har projektet på det mere praktiske plan skullet afholde en afsluttende nordisk konference, der diskuterer de fremlagte resultater, og eventuelt bidrager med ideer til fremtidige tiltag. Den afsluttende konference blev til et arbejdsseminar, der afholdtes i København den 26. april 2012⁷. 35 personer, næsten ligeligt fordelt mellem de fem nordiske lande, deltog i konferencen, hvor særligt de fem landerepræsentanters fremlæggelse af dokumentationerne vakte interesse.

Dokumentationsprojektet har kunnet levere ideer til og danne udgangspunkt for et kommende fællesnordisk udviklingsprojekt. Et sådant udviklingsprojekt: *"Kvalitetskoncept til validering i Norden – et udviklingsprojekt"* er blevet ansøgt og bevilget af Nordplus, marts 2012 til start i august 2012.

4. Projektets deltagere og arbejdsproces

Nordplus godkendte ansøgningen i juni 2011, med krav om en mindre tilpasning af budgettet, og herefter kunne selve arbejdet begynde i august 2011.

Projektets arbejds møder.

Første møde fandt sted i Helsinki den 4.-5. september 2011, hvor projektdeltagerne samledes for at gennemgå ansøgningen, diskutere mål og formål, diskutere en fælles forståelse af, hvad der menes med kvalitet i validering, samt afstemme forventninger og tilpasse planlægningen af projektet videre frem. Her mødtes for første gang:

Projektets deltagere:

- Expert for European Educational Policy *Anni Karttunen*, Savo Consortium for Education, EUedu, Kuopio, Finland

⁷ Se konferencen [dokumenteret her](http://www.viauc.dk/projekter/NVR/aktiviteter/Sider/Nordplusprojekt-landerapporter.aspx) www.viauc.dk/projekter/NVR/aktiviteter/Sider/Nordplusprojekt-landerapporter.aspx

- *Anna Kahlson*, Swedish National Agency for Higher Vocational Education, Västerås, Sverige
- Specialist VPL *Haukur Harðarson*, Education and Training Service Centre, Reykjavik, Island
- Senior advisor *Margrethe S. Hernes*, VOX, Oslo, Norge
- Lektor *Anne Marie Dahler*, NVR, Danmark
- Projektleder, konsulent *Håkon Grunnet*, NVR, Danmark
- Docent, PhD. *Per Andersson*, Linköpings Universitet, Sverige
- Projektets styregruppe v/ undervisningsråd *Asta Modig*, Skolverket, Stockholm, Sverige som representant for Ekspertnetverket för Validering, NVL

Desuden deltog i mødet i Helsinki fra NVR videnscenterleder Kirsten Aagaard, der står som projektets formelle ansøger. NVR er et nationalt videncenter etableret med en bevilling fra Undervisningsministeriet i 2007. I dag er det et partnerskab mellem [VIA University College](#) og [University College Lillebælt](#), der står bag NVR. NVR har hovedsæde i Højskolen for Videreuddannelse- og Kompetenceudvikling, VIA University College.

Møde med Styregruppe

Den 27. oktober 2011 deltog Anne Marie Dahler og Håkon Grunnet i et møde i København for Ekspertnetverket for Validering, NVL. I mødet blev projektet præsenteret for Styregruppen og der blev fremlagt arbejdsplaner og kvalitetskoncept for projektet, og diskuteret output og outcome, herunder arbejdsseminaret i april 2012.

Styregruppen accepterede de opsatte mål, formål og fremgangsmåde, og det blev på mødet den 27. oktober 2011 præciseret at:

- målgruppen for projektet består af de aktører, der arbejder beslutningsmæssigt, administrativ og i praksis med validering.
- projektets output består af en kortlægning, af rapporter & en afsluttende konference, der skal udpege felter for og idéer til udvikling af kvalitetsarbejdet.
  - Nationalt, på organisatorisk niveau.
  - 'Lokalt' i forhold til den konkrete valideringspraksis, der finder sted, på fx vejledningscentre og uddannelsesinstitutioner.
- med hensyn til outcome (det lidt længere sigt) skal projektet medvirke til at sikre, at det enkelte individ, som gennemgår et valideringsforløb, oplever en kvalificeret proces, og at de kompetencer som anerkendes gennem processen, har samme status i forhold til uddannelsessystem og arbejdsmarked, som kompetencer, der er erhvervet i det formelle system. På lang sigt er det således disse individer, der skal have gavn af projektet.

Med hensyn til kortlægningen af kvalitet i validering blev det fremhævet, at det var vigtigt at kunne dokumentere, hvordan kvalitetsspørgsmål er indskrevet:

- i lovgivninger og bekendtgørelser mv.
- i organiseringen af:
  - Samarbejde med interessenter og aktører omkring valideringsprocessen
  - De procedurer og praksisser, der er gældende for valideringsarbejdet
  - Krav til de aktører – de personer, der konkret udfører valideringsarbejdet – med hensyn til deres formelle kompetencer. Samt deres muligheder for videreuddannelse, kompetence- og metodeudvikling.

Desuden blev forslag til ramme for indsamling og beskrivelse af dokumentation af validering, som projektdeltagerne havde udarbejdet, præsenteret. Denne ramme, eller dette 'grid', som dette arbejdsredskab hurtigt kom til at hedde, er inspireret og delvist udsprunget af Joy Van Kleef's arbejde med kvalitet i validering⁸. Desuden har projektgruppen ladet sig inspirere af de svenske guidelines for kvalitet i arbejdet med validering ('Riktlinjer och kvalitetskriterier') samt "European guidelines for validation of non-formal and informal learning."⁹

Se endvidere nedenfor en nærmere præsentation af dette arbejdsredskab, der danner basis projektets arbejde og for de fem landerapporter.

Arbejdsseminar april 2012, København

På seminaret i København¹⁰, der samtidig markerede den foreløbige afslutning på projektet, blev de fem landerapporter¹¹ fremlagt og diskuteret. Disse rapporter er et omfattende dokumentationsmateriale, og udgør et nyt og samlet bidrag til viden om validering og kvalitet i validering i de nordiske lande.

Der var på seminaret stor interesse for de fem landerepræsentanters dokumentation af kvalitet – eller mangel på samme – i arbejdet med validering. Der var desuden opbakning til, at projektet bliver videreført som et udviklingsprojekt, hvilket der som omtalt nu (juni 2012) er givet tilsagn til.

---

⁸ Se fx artikel af [Joy Van Kleef](#) til NVR-seminar 22.april 2012: "[QUALITY IN PRIOR LEARNING ASSESSMENT AND RECOGNITION - A Background Paper](#)"

⁹ CEDEFOP publication: <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/5059.aspx>

¹⁰ Se artikel omhandlende seminaret i København: <http://www.nordvux.net/object/31989/valideringkanstyrkesbetydeligt.htm>

¹¹ Arbejdsseminaret er dokumenteret på NVR's website nvr.nu. Se mere [her](#)

5. Kvalitet. Kvalitet i validering

I projektet anlægger vi en dynamisk forståelse af kvalitetsarbejde i validering, dvs. vi lægger os ikke på forhånd fast på bestemte kvalitetsindikatorer, der skal gøre sig gældende for, at der er tale om kvalitetsarbejde. Et teoretisk udgangspunkt for arbejdet er som nævnt den canadiske valideringsforsker Joy Van Kleef's åbne bestemmelse af kvalitet i validering som:

"gennemførelse og tilslutning til politikker, processer og vurderingspraksis, som maksimerer individers muligheder til i videst mulig omfang at demonstrere og få anerkendelse for relevant viden, færdigheder og kompetencer".¹²

Van Kleef peger på forskellige overordnede mekanismer, der kan bringes i anvendelse i forhold til kvalitet i validering, nemlig:

- Lovgivning
- Politik på området
- Samarbejde mellem interessenter
- Institutionsbaserede mekanismer
- Indirekte støtte fra interessenter

I kortlægningen af kvalitetsarbejde i forbindelse med validering af realkompetencer er disse mekanismer i fokus. Projektet er således optaget af at dokumentere, hvordan kvalitetsspørgsmål eventuelt er indskrevet i lovgivninger og bekendtgørelser, og hvordan det er indlejret i organiseringen af samarbejde vedrørende validering, procedurer og praksisser – herunder kompetence- og metodeudvikling – i forhold til det konkrete arbejde med anerkendelse af realkompetencer.

Udvikling af arbejdsredskab til dokumentation af kvalitet i validering

Som nævnt har projektdeltagerne, på baggrund af inspiration fra Joy Van Kleefs studier, "European guidelines for validation of non-formal and informal learning.", samt de svenske guidelines, udviklet et arbejdsredskab, der i en overskuelig form og med et fokuseret sigte, har kunnet styre dokumentationsprocessen i de enkelte lande.

Princippet i projektet har været at dokumentere tilstedeværelse eller ikke-tilstedeværelse af kvalitet i validering indenfor de felter, projektgruppen har udpeget som væsentlige.

De fem 'områder af dokumentation', der blev til 6 undervejs, er følgende

---

¹² Van Kleef, J. (2011): Kvalitet i vurdering og anerkendelse af realkompetencer. In: Aagard, K. og Dahler AM: Anerkendelse af realkompetencer – en antologi. Århus: ViaSysteme. Se også den tidligere nævnte artikel af Joy Van Kleef

1. Love, bekendtgørelser, regulativer m.v.
2. Politikker ('policies')
3. Beskrivelse af system for validering. Organisering, institutionstilknytning m.v.
4. Interessenter. Organisationer, arbejdsmarked, 3. sektor m.v.
5. De valideringsprofessionelles kompetencer. Eventuel certificering, kompetencekrav og kompetenceudviklingsmuligheder.
6. Metoder i validering

Hvert af disse felter, eller områder for dokumentation, er derefter blevet undersøgt. Dette er sket på den måde, at vi i projektet først har udarbejdet en række kriterier for kvalitet i validering på netop dette område. Dernæst er det blevet undersøgt, om disse kriterier er opfyldt i de enkelte lande og sidst er det anført, hvor dokumentationen findes, hvori den består og hvilken form, der eksisterer i.

Nedenfor bringer vi arbejdsredskabet i den form det blev udviklet i efteråret 2011 af projektdeltagerne.¹³

Med hensyn til fokus på det enkelte individ er det i projektet besluttet, at dette meget vigtige fokus ikke er et særskilt område for dokumentation, men bør være et gennemgående tema, som behandles som en integreret del af hvert af de seks områder for dokumentation af kvalitet.

Arbejdsredskabet: Dokumentation af kvalitet og kvalitetssikring i validering i de nordiske lande ('Grid')

Areas of documentation	Criteria of quality	Indicators (checklist)	Suggested type of documentation
1. Law and regulations	There are laws supporting and regulating validation	Are there national laws, regarding quality?	Law texts
	The laws are giving the individual right to be validated	Is it explicit in the law that the individual is given the right of validation? Are there restrictions and/or special conditions?	References to and underpinning of relevant passages
	The law is detailed	Are the law and regulations dealing with: - financing - appeal systems - follow-up systems - documentation/certificate - competences of validation	References to and underpinning of relevant passages

¹³ Vi bringer arbejdsredskabet, som går igen i alle de fem landerapporter, på engelsk. Engelsk har været arbejdsproget i projektet

		professionals	
	The laws are implemented	To which degree is the law implemented e.g. is there structural obstructions?	Follow-ups, reports, perspective of CR's (Country representatives)
2. Policies	There are policies regarding validation	Are there policies in an overall level?	Policy documents
		Are there policies related to subsystems? (different levels and subgroups)	Policy documents related to subsystems
	The policies are followed up	Are there national/local statistics on validation?	References to and examples of statistics
		Are the policies reviewed?	Policy reviews
		Are the policies revised?	
	There are nationally accepted standards		Policy documents
	There are policies regarding financing		Policy documents
3. Structure of the system	The system is well known	Is the validation system known? - to stake-holders - to individuals - in the public	CR's description
	The system is impartial	Is the system impartial to stake-holders? - Who is responsible for validation - How is the 'validation organizations' related to the educational system and the labor market?	Policy documents Laws CR' s description
	The system is transparent	Is the system transparent? - Is the goal of the validation process clear? - Is it transparent how the process of validation is? - Is it transparent who is involved	Policy documents Laws CR' s description

		<p>in the process?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Are standards known and legitimate? - 	
	The system is accessible	<p>Is the system accessible regarding</p> <ul style="list-style-type: none"> - financing - geographical - for different target groups - age - ethnicity (language) - individual barriers/ bad school experience 	
Put it together with: the system is well known	There is available information	<p>How are individuals and stakeholders informed about the validation system? Where do you find information about the validation system?</p>	Information material about the validation system
	The system is sustainable	<ul style="list-style-type: none"> - Is the system project based or incorporated in xxx systems? - is it embedded in the qualification system? - How is it financed? - Cost-benefit (?) 	
	Guidance is part of the system	Is guidance an integral part of the validation system?	Descriptions of the role of and access to guidance in law texts, policy documents, institutional documents etc.
	Overviewing is part of the system	<p>Is there a competent body overviewing validation? Is there a quality system?</p>	
4. Stakeholders	Different stakeholders are 'invited' / involved	Which stakeholders are involved in discussions, development and operation of the validation system?	<p>Policy documents Laws CR' s description</p>
	The stakeholders collaborate (education, authorities, social	<p>How do stakeholders collaborate? Are stakeholders involved in developing</p>	Description of structures supporting the collaboration of

	partners, labor market)	standards?	stakeholders
	The stakeholders has influence on law or/and policy-making	How are stakeholders involved in the development of policies in the area of validation?	Policy documents Laws CR' s description
5. Competences of validation professionals	There is a standardized certification system for validation professionals	Is there a standardized certification system for validation professionals? Is it required that validation professionals are trained or certified?	CR's description Description of certification system
	The validation professionals have access to support networks	Do the professionals have access to support networks? How are support networks organized?	CR's description Public documents Reports
	The validation professionals are surveyed?	Are validation professionals surveyed? How are they surveyed?	CR's description Public documents Reports
6. Methodologies			
	Methodologies are developed for purpose and are tested	Who are responsible for the development of relevant methodologies for validation? Are the methods reliable and valid? (fx co-assessors) Are they fit for purpose? Are they fit for the individual? Are they fit for the field branche	CR's description Public documents Reports
	A combination of methods are used	Do validation professionals apply a combination of methods in the process of validation?	

6. Projektets resultater

De deltagende landerepræsentanter har på baggrund af ovenstående skema ('grid') leveret omfattende nationale landerapporter med tilhørende dokumentation/ bilag.

I dette afsnit findes et skematisk overblik over landerapporterne, men for uddybning af det enkelte lands bidrag henvises til landerapporten, som findes på nedenstående link.

Herefter opsummeres landerapporterne tematisk, det vil sige på tværs af områderne *lovgivning, politik, systemets struktur, interessenter (stakeholders), valideringsprofessionelles kompetencer* samt *metoder*.

Til sidst peges der på forskellige kvalitetsudfordringer knyttet til de forskellige områder. Nogle, men ikke alle udfordringer, er fælles for flere lande. Sigtet har dog ikke været at sammenligne kvalitetsudfordringer; dertil er de respektive rammer og systemer for realkompetencevurdering/validering – og ligeledes forståelser af hvad realkompetencevurdering er – for forskellige, men det har været hensigten at benytte mangfoldigheden i systemerne til at få øje på udfordringer, dilemmaer og forhold i øvrigt, der knytter sig til *kvalitet i validering i Norden*.

Så nævnt kan man for yderligere fordybelse i beskrivelse af de enkelte landes arbejde med kvalitet i validering gå til de fem landerapporter.¹⁴

---

¹⁴ Landerapporterne findes på NVRs website, [se her](#), samt på NVLs website [se her](#)

Skematisk oversigt over landerapporterne

Land/ Område	NORGE	SVERIGE	FINLAND	ISLAND	DANMARK
LOV GIVNING	<p>*Opplæringslova (grundskole og ungdomsuddannelse) *Fagskoleloven *Universitets- og høyskoleloven</p> <p>Validering er en afgørelse og kan ankes i forhold til Forvaltningsloven</p> <p>Loven angiver ikke bestemmelser om kompetenceudvikling af valideringsprofessionelle</p> <p>Loven kan siges at være implementeret, men aktivitetsniveauet varierer mellem kommuner, fylker og uddannelsesinstitutioner</p>	<p>*Skollagen *Förordning om yrkeshögskolan *högskoleförordningen</p> <p>Validering foretages både i uddannelsessystem, arbejdsformidling og i branchesystemer; kun validering i uddannelsessystem er berammet af lovgivning.</p> <p>Begrænset klageret på Yrkeshögskoleområdet. Ifht. Adgang og godskrivning på Universitet/högskole niveau kan afgørelser klages.</p> <p>Lovgivningen kan siges at være implementeret på yrkeshögskoleniveau</p>	<p>* Lag om yrkesinriktad Vuxenutbildning * Lag om yrkesutbildning * Föreskrift om individualisering 2006</p> <p>Kvalitet er integreret i loven i form af detaljerede procedurebeskrivelser</p> <p>Der er nedsat en arbejdsgruppe, der skal udarbejde forslag til kvalitetsstrategi for erhvervsuddannelserne</p> <p>Der kan klages til rektor eller den underviser der har bedømt / examenskommissionen</p> <p>Lovene er i vid udstrækning implementerede</p>	<p>* Adult Education Act * The Upper secondary School * Regulation for the Adult Education Act</p> <p>Lovene stiller krav om kvalitetsprocedurer</p> <p>Den enkelte kan klage over sin bedømmelse, jvf. Bekendtgørelsen</p> <p>Loven adresserer alene personer som ikke har gennemført 'Upper secondary school'. Loven er implementeret i forhold til dette niveau</p>	<p>* Lov om ændring af forskellige love på Undervisnings-Ministeriets område (556) * Bekendtgørelse om ændret bekendtgørelse om fælles kompetencebeskrivelser for erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse *Bekendtgørelse af lov om erhvervsrettet GU og VVU * bekendtgørelse om individuel kompetencevurdering i VVU og diplom systemet for voksne</p> <p>Loven er ikke detaljeret mht. finansiering. Loven er eksplicit mht. klagesystemer. I bekendtgørelserne er det ekspliciteret at uddannelsesinstitutioner skal sikre kvalitet.</p> <p>Loven kan siges at være implementeret, men aktivitetsniveauet er lavt</p>

Politikker	<p>Mandat til Vox; validering på alle uddannelsesniveauer er omtalt i flere nationale dokumenter.</p> <p>Der er nationale statistikker, som blandt andet anvendes til opfølgning på lovgivning</p>	<p>Nationale kriterier og retningslinier er under udvikling. SUHF (frivilligt forbund for universiteter og højskoler) har udarbejdet anbefalinger.</p> <p>Ingen opfølgning – skal ske på baggrund af nationale kriterier.</p>	<p>Politikker er rettet mod specifikke målgrupper I VET er de vigtigste politikker kvalifikationsstandarderne og de nationale retningslinjer</p> <p>Statistisk materiale samles årligt, men omfatter ikke information om, I hvilket omfang deltagernes kompetencer er valideret</p>	<p>Ja der er nationale politikker</p> <p>Årsrapport fra ETSC (LLL centre) afrapporterer statistikker om validering hvert år</p> <p>Politikker revideres løbende</p>	<p>På overordnet niveau er der politikker (Anerkendelse af realkompetence i uddannelserne)</p> <p>På subsystemniveau i form af håndbøger udgivet af undervisningsministeriet</p> <p>Der mangler statistik på området.</p>
Struktur	<p>Det norske system er forankret i uddannelsessystemet. Systemet er for lidt kendt. Validering finder sted mod læreplaner i uddannelsessystemet; udbyder af uddannelse kan være den som vurderer.</p> <p>Der følger i nogen grad vejledning med eftersom retten til vejledning følger retten til uddannelse.</p>	<p>I forhold til voksenuddannelse er det kommunerne der står for validering og uddannelse. Erhvervsuddannelser, højskoler og universiteter står for validering og uddannelse. På arbejdsmarkedet er det brancheorganisationer. Arbejdsformidlinger bestiller validering/udførere som skal have brancheorganisationens mandat. Mangler transparens. I nationale retningslinjer</p>	<p>Det finske system er baseret på et trepartsprincip I alle henseender. Valideringsprocedurer er forankret i kvalifikationssystemet. Vurdering gennemføres af arbejdsgiver, arbejdstager og lærerrepræsentant. Systemet er relativt gammelt og veletableret.</p> <p>Systemet er relativt gennemsigtigt og I høj grad tilgængeligt.</p> <p>Vejledning betragtes</p>	<p>Validering er forankret i LLL centre, som koordinerer projekter; systemet er projektbaseret. Alene centre, der er godkendte kan koordinere valideringsprojekter. Systemet er kendt af stakeholders og folk der arbejder indenfor 'certified trades'; ikke af offentligheden. Stærke links til arbejdsmarkedet gennem LLL centrene. Vurderingsprofessionelle kommer fra ungdomsuddannelserne</p>	<p>Validering er forankret i uddannelsessystemet, og ikke upartisk. Validering finder sted mod læreplaner i uddannelsessystemet; udbyder af uddannelse kan være den som vurderer. Systemet er for lidt kendt.</p> <p>Vejledning foreskrives i lov og bekendtgørelser og er en del af systemet; problem med mange aktører og uklare samarbejdsflader Validering er gratis for den enkelte indtil faglært niveau. Taxametersystem</p>

		er vejledning en integreret del. I praksis fra ingen til integreret vejledning.	som en integreret del af systemet. Men vejledning er ikke beskrevet i lovgivningen, og vejledningsprocedurer er ikke beskrevet.	Systemet er transparent. Standarder udvikles og tilpasses af stakeholders forud for hvert enkelt projekt. Validering finansieres af staten og/eller fonde, der kontrolleres af fagforeninger og virksomheder. Gratis for individet. Vejledning integreret.	
Stakeholders	Offentlige myndigheder, arbejdsgiver- og tager organisationerne, studenterorganisationer og uddannelsesudbydere. Parterne er involveret gennem bredt sammensatte referencegrupper og arbejdsgrupper.	Nationalt forum for validering – strategisk forum med nationale aktører. HSV, VHS, SKL, IPK, Svensk erhvervsliv, Branchenetværk for validering.	Stakeholders er repræsenteret i udbildingskommissionerne, som nedsættes af Undervisningsministeriet.	Arbejdsmarkedets parter og "The Board of the Educational Fund". Ministeriet for Uddannelse også en væsentlig aktør.	Lovgivning på uddannelsesområdet foregår i samarbejde med de forskellige organisationer og uddannelsesinstitutioner
Kompetencer hos valideringsprofessionelle	Der er ikke certificering af dem som vurderer, men fagkonsulenterne er eksperter på deres fagområder. Der er netværk i fylkesregi. Der er ikke tilsyn med valideringsprofessionelle.	Der findes ingen certificering af valideringsprofessionelle. Bliver et fremtidigt kvalitetsparameter i retningslinjerne.	Examensmestere uddannes efter et af Udbildingsstyrelsen fastsat program. Eksamensarrangøren er forpligtiget til at uddanne bedømmere. Ingen uddannelse af vejledere.	Valideringsprofessionelle uddannes på et todages kursus. ETSC koordinerer 4 møder om året for netværk af vejledere som koordinerer valideringsprojekter. Godkendes af styregruppe og gennemgår uddannelse.	Ingen formelle krav til uddannelse af valideringsprofessionelle. Der er udarbejdet et diplommodul i validering. Der findes nationale netværk på bestemte uddannelsesområder.

			<p>Ofte er det undervisere, der agerer vejledere.</p> <p>The National Board of Education arrangerer kurser for professionelle, der arbejder med kompetencebaserede kvalifikationer.</p> <p>Der føres tilsyn med eksamensarrangementer/valideringer</p>		
Metoder	<p>Mest metodeudvikling i forhold til Videregående uddannelse. Udvikling foregår både centralt og lokalt. Mange forskellige metoder. Skriftlig dokumentation dominerer.</p>	<p>Det er generelt dem, der validerer, der har ansvar for udvikling af metoder; kommuner, uddannelsesinstitutioner, brancheorganisationer. Metoder og værktøjer er ofte 'omkostningseffektive' (standardiserede) – og ikke tilpasset den enkeltes forudsætninger behov. Nogle anvender flere bedømmere.</p>	<p>For hver kvalifikation er metoder og måder hvorpå kompetencer kan demonstreres beskrevet.</p> <p>Der er forskrifter på hvert enkelt fagområde, der angiver nogle metoder.</p>	<p>Overordnet ramme. Metoder er i konstant udvikling – udvikles i forhold til konkrete projekter og i hh til European guidelines. Altid mindst to assessors.</p>	<p>Udvikles af uddannelsesinstitutionerne.</p> <p>MKM ('minkompetencemappe) er et fælles nationalt værktøj som har udbredt anvendelse. Det er en anbefaling at der anvendes 'et batteri' af metoder'.</p> <p>NVR har udgivet grundbog, der beskriver forskellige metodiske tilgange.</p>

Love og bekendtgørelser

Det første af de kvalitetskriterier, der er opstillet vedrører lovgivning om validering – herunder særligt om der er i lovgivning og/eller bekendtgørelser er udstukket rammer for, hvordan der sikres kvalitet i valideringer – drejer sig om lovgivning mm. Dette er ud fra den antagelse, at det forhold at der eventuelt er love og regler på et område, er med til at udsige noget om, i hvilket omfang dette felt tillægges betydning på politisk niveau.

Love og bekendtgørelser om validering

I alle de nordiske lande er der lovgivning og bekendtgørelser, der omfatter individets ret til realkompetencevurdering. Der er ikke tale om et selvstændigt felt; love og bekendtgørelser er flettet sammen med eller har form af tillæg til eksisterende love på uddannelsesområdet. Det gælder for alle lande, at der ikke er tale om en overordnet ret til for alle individer at få deres realkompetencer valideret. Der er i de respektive lande restriktioner på, hvem der kan få sine kompetencer valideret. I *Island* fx adresserer loven alene personer, der ikke har gennemført ungdomsuddannelse/upper secondary school, og er – ligesom i *Finland* rettet mod erhvervsuddannelserne. I *Danmark* adresseres uddannelsesniveauer under masterniveau, og endvidere er det sådan, at retten til validering er knyttet til konkrete uddannelser/uddannelsesområder; de uddannelsesinstitutioner som er forpligtigede til at tilbyde realkompetencevurdering, kan afvise hvis ansøgerens kompetencer vurderes at falde uden for rammerne af den pågældende uddannelse. I *Norge* og *Sverige* giver loven mulighed for realkompetencevurdering også i forhold til universitetsniveau. I alle de nordiske lande er den lovberammede validering 'gift med', dvs. knyttet til uddannelsessystemet i den forstand, at der valideres op imod uddannelsessystemets mål. I *Sverige* hvor validering også finder sted i regi af arbejdsformidling og branchesystemer, er det alene den validering, der finder sted i uddannelsessystemet, der er berammet af lovgivningen.

'Kvalitet' i lovgivningen

I *Finland* er kvalitetsspørgsmål, jf. landerapporten, integreret i loven i form af detaljerede procedurebeskrivelser. Der er nedsat en arbejdsgruppe, der skal udarbejde forslag til kvalitetsstrategi for erhvervsuddannelserne generelt, herunder også validering. I *Island* og *Danmark* stilles der i lovgivning og/eller bekendtgørelser eksplicitte krav om, at der arbejdes med kvalitet i valideringer, fx i form af beskrevne kvalitetsprocedurer.

Klageret

I alle lande er afgørelser om validering omfattet af klageret, som er ekspliciteret i lovgivningen; i *Sverige* er klageretten begrænset i forhold til erhvervsuddannelsesområdet, jf. landerapporten.

Implementering af love og bekendtgørelser vedr. validering

I *Danmark* og *Norge* kan lovgivningen vedr. validering siges at være implementeret, men aktivitetsniveauet beskrives i *Danmark* som 'lavt men stigende', mens det i *Norge* varierer mellem kommuner, fylker og uddannelsesinstitutioner. I *Sverige* er lovgivningen implementeret på erhvervsskoleniveau, og det samme gør sig gældende i *Island*, hvor lovgivningen alene adresserer erhvervsskoleniveauet. Det er dog begrænset til de

brancher, som hidtil har været omfattet af valideringsprojekter. I *Finland*, som har det 'ældste' system, og hvor validering er tæt sammenvævet med eksamenssystemet i øvrigt, betegnes lovene som værende implementeret i en relativ høj grad.

Politiske udmeldinger vedrørende validering

I alle de nordiske lande er der politiske dokumenter, der vedrører validering, men der er stor forskel på den institutionelle forankring heraf eller hvem, der udformer og udstikker politik på feltet, og i hvilken form. Der kan være tale om fx politiske dokumenter på nationalt niveau eller håndbøger og anbefalinger rettet til specifikke målgrupper. I *Island*, *Norge* og *Danmark* er validering omtalt i flere nationale dokumenter, fx i tilknytning til politikker for Livslang Læring. I *Finland* betegnes kvalifikationsstandarderne samt nationale guidelines, som de vigtigste policy-dokumenter på feltet, ligesom der er udarbejdet anbefalinger og vejledninger, relateret til specifikke målgrupper. I *Sverige* er nationale kriterier og retningslinjer for validering under udarbejdelse. I *Danmark* er der udarbejdet vejledninger og anbefalinger i form af håndbøger, som er udgivet af Undervisningsministeriet.

Opfølgning af politikker

I *Island* og *Norge* udarbejdes der statistikker vedrørende validering, der bl.a. anvendes til opfølgning/revision af politikker på området. I *Finland* samles der data på årsbasis, men det fremgår ikke om kompetencer er erhvervet via validering eller eksamen. I *Sverige* er der pt. ingen opfølgning på området, men idéen er, at der på baggrund af nationale kriterier og retningslinjer skal udarbejdes opfølgninger. I *Danmark* er kvantitativ opfølgning på valideringsområdet baseret på estimater; men der mangler og efterspørges mere præcise data på feltet. Der er gennemført et lovovervågningsstudie, som har fokus på udbredelsen, kvaliteten og organiseringen af realkompetencevurderinger (RKV), og på anvendelsen af RKV i forhold til adgangen til de omfattede voksen- og efteruddannelser, uddannelsernes tilrettelæggelse og udstedelsen af hhv. kompetence- og uddannelsesbeviser.

Struktur

De kvalitetskriterier, som gør sig gældende i relation til strukturelle forhold, har at gøre med om systemet er upartisk, og om hvordan validering er koblet til uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet. Hertil kommer om systemet er kendt, om det er transparent, om det er tilgængeligt, om systemet er bæredygtigt og om vejledning er en integreret del af systemet.

De nordiske valideringssystemer har forskellige historier og er udformet forskelligt.

Det *finske system* (som i vid udstrækning er rettet mod voksne, der har været på arbejdsmarkedet en årrække, men ikke har formelle kompetencer) beskrives som baseret på et treparts-princip, hvor det er uddannelsesinstitutionen, der er ansvarlig for de praktiske aspekter af valideringsprocessen, mens vurderingen foretages af arbejdsgiver, ansat/ansøger og en lærerrepræsentant. Der er nedsat Fritstående Examenskommissioner, som er ansvarlige for udstedelse af uddannelses- eller kompetencebeviser. Systemet beskrives i landerapporten som upartisk, dels pga. tre-partsprincippet,

men også fordi undervisere, der er involveret i eventuel forberedende oplæring, ikke kan deltage som vurderingsprofessionelle. Systemet er velkendt og opfattes som en integreret del af uddannelsessystemet. Det beskrives som relativt transparent. Målet med validering er klart; det er at få anerkendt en hel uddannelse eller dele af en uddannelse. De standarder der måles op i mod (kvalifikationer) er frit tilgængelige på internettet, og ansøgere har mulighed for at vurdere sig selv på hjemmesiden 'jagkan.fi' i forhold til 380 forskellige kvalifikationer/uddannelser. Systemet beskrives som tilgængeligt for alle, dvs. inden for rammerne af målgruppen. Validering finansieres af stat, a-kasser og projekter, men der er ikke øremærket finansiering af validering. Det beskrives som en svaghed ved systemet, at vejledning ikke er integreret i processen, og at ikke alle ansøgere er velinformerede om, hvordan valideringen finder sted.

I *Sverige* finder validering sted i forskellige regi, dels i arbejdsformidlinger og brancheorganisationer og dels i uddannelsessystemet. Systemet beskrives i landerapporten som værende fragmentarisk. Det er alene den del, der er knyttet til uddannelsessystemet, der er omfattet af love og bekendtgørelser. I forhold til voksenuddannelse er kommunerne ansvarlige for validering og uddannelse; i forhold til erhvervs- og videregående uddannelser er det uddannelsesinstitutionerne, der forestår validering, dvs. de samme aktører som forestår uddannelse, og validering finder sted imod uddannelsesmål. Validering er i den forstand ikke upartisk. Information om validering findes blandt andet på uddannelsesinstitutionernes hjemmesider, og beskrives som lettilgængeligt, men ofte kortfattet. I de nationale kriterier og retningslinjer for validering, som er under udarbejdelse, defineres vejledning som en nødvendig støtte til processen. I praksis er vejledningens omfang imidlertid alt fra en integreret del af processen til ingenting. Det overordnede billede fra landerapporten er, at systemets komplekse og fragmentariske karakter medfører, at der ikke finder så meget valideringsaktivitet sted, som der kunne, og at det på den baggrund er vanskeligt at udtale sig om systemets bæredygtighed. Der findes ingen økonomiske beregninger, der kan udsige noget om systemets bæredygtighed.

Det norske system er forankret i uddannelsessystemet, og der valideres op imod læreplaner i uddannelsessystemet. Det er således – ligesom i det svenske system – samme aktører som forestår validering og uddannelse. Systemet beskrives i landerapporten som upartisk, men der peges på, at det er en udfordring, at det er den der tilbyder uddannelse, som også vurderer. "Vurdering af realkompetence" beskrives som et kendt begreb, men hvilke rettigheder man har, og hvordan man kan få vurderet realkompetencer er mindre kendt. Systemet beskrives som kendt af fagpersoner i uddannelsesbranchen, i mindre grad af voksne uddannelsessøgende på videregående niveau (secondary school), og i lav grad i offentligheden. Målet med realkompetencevurdering er velbeskrevet i love og beslutninger, men hvor transparent systemet er, afhænger bl.a. af om uddannelsesinstitutionerne har udarbejdet tydelige kriterier for vurderinger og gjort disse tilgængelige for potentielle ansøgere. Vejledning er i nogen grad integreret i systemet, eftersom retten til vejledning følger retten til uddannelse.

Det *danske system* er som dele af det svenske og som det norske system forankret i uddannelsessystemet, og det er således også her samme aktører der validerer og tilbyder uddannelse, hvilket er en udfordring i forhold til valideringssystemets upartiskhed. Der valideres også her i forhold til læreplaner i uddannelsessystemet. Systemet er for lidt kendt, og aktiviteten på området beskrives som lav, men stigende. Vejledning i relation til validering foreskrives i love og bekendtgørelser og er en integreret del af systemet, men der peges på at det er et problem med mange aktører og

uklare samarbejdsflader. Valideringsprocedurer- og metoder, samt udarbejdelse af kvalitetsforskrifter er lagt ud til de uddannelsesinstitutioner, der foretager validering. Systemet er finansieret via taxameterordninger. Det er gratis for individer til og med faglært niveau, og der kræves deltagerbetaling for de, der har en videregående uddannelse.

I *Island* finder validering sted igennem LLL centre (Centre for livslang læring), som samarbejder med ETSC (The Education and Training Service Centre), der 'ejes af' arbejdsmarkedets parter, og er delvist finansieret af staten. Impartialitet sikres dels gennem denne forankring og dels gennem anvendelse af en specifik valideringsmodel, uddannelse af valideringsprofessionelle og evaluering af resultaterne. Systemet er rettet mod personer, der ikke har gennemført ungdomsuddannelse, men har erhvervs erfaring. Der er tale om et centraliseret system, hvor procedurer, metoder og retningslinjer for kvalitetsarbejde udstikkes af ETSC, som samarbejder med LLL centrene. Systemet er projektorienteret i den forstand, at personer, der arbejder inden for bestemte brancher gives mulighed for validering gennem projekter rettet mod præcis denne branche. Adgang er således begrænset, men udvides år for år. Gennemsigtighed i systemet understøttes af dets centralisering, brugen af en specifik model for validering, uddannelse af valideringspersonel, samarbejde mellem og ejerskab fra interessenter, samt ekstensiv karrierevejledning. Valideringsprojekter finansieres af ETSC og udføres gennem LLL-centrene.

Interessenter

I alle de nordiske lande er arbejdsmarkedets parter, uddannelsesinstitutioner, samt evt. offentlige myndigheder, studenterorganisationer (*Norge*), og repræsentanter fra tredje sektor involveret i validering, men på forskellige måder og niveauer. I *Island* tager arbejdsmarkedets parter del i udviklingen af valideringssystemet gennem ETSC og LLL-centrene, og der nedsættes styregrupper for alle projekter med repræsentanter fra arbejdsmarked, fagforeninger og uddannelsesinstitutioner. I *Norge* og *Danmark* er interessenterne involveret gennem arbejdsgrupper og udvalg, og høres i forbindelse med udarbejdelse af love, bekendtgørelser samt politikker på området. Det samme gør sig gældende i *Sverige*, hvor der på nationalt niveau findes to samarbejdsarenaer på valideringsområdet, dels Nationelt Forum för Validering, som er et strategisk forum med en lang række aktører, samt Branschnetwork för Validering, som har fokus på arbejdet med validering på brancheniveau. I *Finland* er interessenternes deltagelse formaliseret på den måde, at Undervisnings- og kulturministeriet nedsætter uddannelseskommisioner inden for forskellige brancheområder, som sammensættes med repræsentanter fra uddannelsesforvaltning, uddannelsessystem, undervisningspersonale, arbejdsgivere og arbejdstagere.

Kompetencer hos valideringsprofessionelle

I *Sverige*, *Norge* og *Danmark* er der ikke krav om, og ej heller været mulighed for certificering af valideringsprofessionelle. De fagpersoner, der tager del i vurderingen, er eksperter på deres faglige felt, og har som valideringsprofessionelle mulighed for at deltage i kurser og evt. netværk. I *Norge* findes der netværk og tilbydes kurser i fylkesregi. I *Danmark* er der nationale netværk knyttet til bestemte uddannelsesniveauer. I *Danmark* har det Nationale Videncenter for Realkompetence udbudt kurser i realkompetencevurdering, og der er nu udarbejdet et diplommodul i

realkompetencevurdering. I *Sverige* bliver kompetencer hos valideringsprofessionelle et kvalitetsparameter i de kommende kriterier og retningslinjer, som er under udarbejdelse.

I *Finland* uddannes de såkaldte examensmestere efter et af Uddannelsesstyrelsen fastsat program. Examensarrangøren, som er ansvarlig for afviklingen af valideringer, er forpligtiget til at uddanne bedømmere. The National Board of Education arrangerer kurser for professionelle, der arbejder med kompetencebaserede kvalifikationer. Vejledning foretages ofte af undervisere uden vejlederuddannelse.

I *Island* uddannes alle valideringsprofessionelle på et todages kursus. ETSC koordinerer 4 møder om året for netværk af vejledere, som koordinerer valideringsprojekter.

Metoder

I *Norge* foregår udviklingen af metoder til dokumentation og vurdering af realkompetencer både centralt og lokalt, og der er mange forskellige metoder i spil. Der findes mest metodeudvikling i forhold til videregående uddannelse, og skriftlig dokumentation dominerer. I *Sverige* ligger ansvaret for udvikling af metoder hos de institutioner der validerer, dvs. uddannelsesinstitutioner, kommuner og brancheorganisationer. Metoder og værktøjer beskrives i landerapporten som værende 'omkostningseffektive', forstået på den måde, at de i vid udstrækning er standardiserede, og således ikke er tilpasset den enkeltes forudsætninger og behov. Der benyttes ikke altid flere bedømmere.

I det *finske* system findes der centralt udstukne anvisninger på hvert enkelt fagområde for, hvilke metoder, der skal anvendes. Jævnfør landerapporten er det for hver kvalifikation/uddannelse beskrevet, hvordan kompetencer skal demonstreres, herunder at valideringen (examenstillfällena) arrangeres i 'autentiske omgivelser'.

I *Island* har ETSC udarbejdet en overordnet ramme for, hvordan valideringer findes sted, herunder metodiske tilgange. Metoderne, der anvendes, udvikles i forhold til de konkrete projekter i henhold til Europæiske guidelines for validering, og er således under konstant udvikling. Der er altid mindst to bedømmere. I *Danmark* er det, ligesom i *Sverige*, udbydere af validering, dvs. uddannelsesinstitutionerne, der er ansvarlige for udvikling af metoder, og der er stor variation i hvordan processen tilrettelægges og hvilke metoder, der anvendes. Undervisningsministeriet har udviklet et webbaseret metode-værktøj til dokumentation af realkompetencer 'Min Kompetencemappe', der anvendes i en lang række uddannelsesinstitutioner, i tillæg til andre metoder. Det er en anbefaling at der anvendes et batteri af metoder, og Det Nationale Videncenter for Realkompetence har udgivet en grundbog, der beskriver forskellige metodiske tilgange.

7. Udfordringer vedrørende kvalitet i validering

De udfordringer, der i Landerapporterne, samt i diskussionerne heraf, fremstår som mest centrale i forhold til kvalitet i validering, knytter sig til følgende områder:

- Finansiering
- Gennemsigtighed og kendskab til systemet
- Rækkevidde
- Uvildighed/impartialitet
- Interessenter
- Metoder
- Valideringsprofessionelles kompetencer
- Statistik, opfølgning, forskning

Finansiering

Finansieringen af systemerne varierer, og kan udfordre kvaliteten af systemerne på flere måder. Dels kan det forhold, at man – i Sverige, Norge og Danmark – selv skal betale for at blive realkompetencevurderet, hvis man har formelle kompetencer være en barrier for at gennemgå validering. Dels kan taxameterfinansieringen af uddannelsessystemet generelt bidrage til en ansporing af ansøgere til at vælge uddannelse fremfor validering, eftersom det er mere lønsomt for uddannelsesinstitutionerne. I nogle lande er finansieringsformerne i konflikt med valideringssystemets struktur i øvrigt.

Gennemsigtighed og kendskab til systemet

Det kendetegner valideringsområdet i flere af de nordiske lande, at validering/realkompetencevurdering først og fremmest er kendt af de professionelle, der arbejder med validering, og at det er vanskeligt at sprede viden om muligheden for validering til potentielle ansøgere. Det gør sig ikke gældende i *Finland*, hvor systemet med ”fritstående examener” fungerer som et parallel system til erhvervsuddannelserne, og har fungeret siden 1994. I Island hvor valideringssystemet er projektbaseret i forhold til bestemte brancher, fokuseres information om muligheden for validering til den branche det aktuelle projekt er rettet mod, og kendskab til validering er således branchebestemt.

En kvalitetsmæssig udfordring er således – især i *Danmark, Norge og Sverige* – at muligheden for at få sine kompetencer anerkendt, hverken er kendt i den potentielle målgruppe eller i befolkningen som helhed. Det må formodes at valideringssystemets legitimitet udfordres af manglende kendskab til hvad validering er.

I tilknytning hertil er der – i systemer, hvor procedurer og metoder er lagt ud til udbydere af validering – stor variation i, hvordan procedurer tilrettelægges og hvilke metoder, der anvendes. Mens den decentrale udvikling af procedurer og metoder potentielt rummer mulighed for individualisering i forhold til den enkelte ansøgers kompetencer, samt i forhold til det aktuelle kompetenceområde, bidrager den også potentielt til at gøre systemet ugennemsigtigt, både for den enkelte ansøger og for interessenter/stakeholders, hvis forståelse af og holdninger til systemets virkemåde må formodes at have indflydelse på dets legitimitet.

Rækkevidde

Der er stor variation i hvilke målgrupper, der i de forskellige lande tilbydes validering, med andre ord, i hvilket omfang validering eller anerkendelse af realkompetence kan siges at være en rettighed for individet. Individets ret til validering kan være afgrænset på flere måder, dels i forhold til branche, dels i forhold til uddannelsesniveau, og grundlæggende set også af det forhold, at de kompetencer der værdsættes alene – i de nordiske lande – er de kompetencer, der kan aflæses i gennem uddannelsessystemets optik.

Uvildighed/impartialitet

I *Danmark, Norge og Sverige* er det samme aktører, der udbyder uddannelse og validering, og tillige er ansvarlig for udarbejdelse af procedurer og metoder til validering. På den ene side kan uddannelsessystemet potentielt have interesse i at bibeholde en uddannelsestænkning, der favoriserer uddannelse som vejen til erhvervelse af formelle kompetencer, dvs. en uddannelsespolitisk interesse. På den anden side kan det potentielt være i uddannelsessystemernes interesse – i hvert tilfælde i det omfang de finansieres via taxameterordninger – at validere til adgang, men ikke give uddannelsesbeviser – med det sigte at forøge antallet af studerende på de respektive uddannelsesinstitutioner, dvs. en økonomisk interesse.

Interesserter

Selvom, der i alle lande er relevante aktører, som fx arbejdsmarkedets parter, involveret i udformningen af valideringssystemet, er der forskel på karakteren heraf. I *Island og Finland* fx har arbejdsmarkedets parter en høj grad af ejerskab til valideringssystemet, og det er værd at undersøge, hvad den organisatoriske forankring af systemet, samt måden hvorpå interesserterter involveres i rammesætning og udformning af systemet, har af betydning for valideringssystemets legitimitet.

Metoder

Kvalitet i validering knytter sig ligeledes til, hvordan valideringsprocessen forløber og hvilke metoder, der anvendes – om de er adækvate i forhold til vurdering af de kompetencer den enkelte bringer med sig. Der er behov for udvikling af procedurer og metoder i validering, og dette behov fremhæves især i forhold til de systemer, hvor ansvaret for metodeudvikling er lagt ud til de enkelte udbydere. Her angives det, at der er stor variation i procedurer samt udvikling og brug af metoder, herunder anvendelse af forskellige metoder i forhold til dokumentation og vurdering af den enkelte ansøgers kompetencer. Der er især behov for at udvikle valide metoder, der kan indfange bredden i, variationen i og karakteren af de kompetencer, der erhverves udenfor uddannelsessystemet. Det er et åbent spørgsmål om centralisering og standardisering. Det er et åbent spørgsmål om centralisering og standardisering er løsningen på dette problem, eftersom der også peges på (*Sverige*) at standardiserede metoder ikke nødvendigvis er tilpasset det enkelte individs formåen og behov.

Valideringsprofessionelles kompetencer

Ligesom der er behov for metodeudvikling, er der behov for at kvalificere de professionelle, der arbejder med validering. I *Island* kvalificeres de valideringsprofessionelle på et todages kursus, og i *Finland* uddannes Examensmästere efter et af Uddannelsesstyrelsen fastlagt program. I de øvrige

lande er der ikke krav om formelle kompetencer hos de professionelle, der varetager henholdsvis vejledning i forhold til og vurdering af kompetencer. Uddannelse af valideringsprofessionelle har overvejende karakter af kursusvirksomhed, og der er i *Danmark, Norge og Sverige* ikke krav om formelle kompetencer, ligesom de undervisere, der fungerer, som vejledere i det *finske system* ikke er uddannede vejledere. En væsentlig brik i kvalitetsudvikling af validering i Norden er derfor, at der 1) stilles krav om formelle kompetencer til valideringsprofessionelle i forhold til de forskellige roller de indtager i valideringsprocessen (vejledere, fageksperter, vurderingsprofessionelle, administratorer etc.), og 2) at der udvikles og tilbydes formel kompetenceudvikling af valideringsprofessionelle af et vist omfang, jævnfør udviklingen af diplommodul i Danmark. I forhold til vejlederrollen findes der etablerede uddannelser.

Statistik, opfølgning, forskning

Med sigte på at kunne vurdere kvalitet og eventuelle udfordringer i validering fremadrettet er der i flere lande behov for oparbejdning af data af forskellig art, dels til monitorering af aktiviteter på området og dels til evaluering af procedurer og praksis på området. I *Finland* oparbejdes der fx statistikker, men der efterspørges forskning og evaluering af effekter af validering. I *Danmark* er der behov for systematiske registreringer af valideringsaktiviteter, men der udarbejdes fx i regi af det Nationale Center for Kompetenceudvikling og det Nationale Videncenter for Realkompetence undersøgelser og evalueringer af mere kvalitativ karakter. Der er i hele Norden behov for undersøgelser af betydning og effekter af validering, både kvalitative studier af valideringspraksis og betydningen af validering, og kvantitative studier af udbredelse af valideringspraksis samt follow-up studier og økonomiske analyser.

Kvalitet

Kvalitet i validering er med varierende vægt på dagsordenen i alle de nordiske lande, blandt andet gennem dette dokumentationsstudie. I *Finland* anskues det som en kvalitetssikring i sig selv, at lovgivning og bekendtgørelser på området er detaljeret og at lovgivningen er implementeret. Der efterspørges dog en mere åben diskussion af hvad kvalitet er, og hvordan kvalitet i validering udvikles. I *Island* er kvalitetsdimensionen indlejret i systemet i og med at det de "European guidelines for validation of non-formal and informal learning." har været omdrejningspunkt for udviklingen af systemet. I *Sverige* er Nationale kriterier og retningslinjer under udarbejdelse, også med henvisning til *European guidelines*. I *Danmark* efterspørges, hvorledes der kan arbejdes med kvalitet i anerkendelse af realkompetencer. Selvom der er centralt udmeldte krav om kvalitet i realkompetencevurderinger så påhviler det uddannelsesinstitutionerne som en del af deres generelle kvalitetsindsats, at beskrive og dokumentere kvalitet i realkompetencevurderinger. Det vil sige at sikring af kvalitet er en decentral opgave. I forbindelse med rapport om lovovervågning 2010 er der igangsat forskellige initiativer, der skal styrke kvaliteten. I *Norge* er sikringen af kvalitet ligesom i Danmark en decentral opgave; der arbejdes med kvaliteten i de enkelte fylker, hvor der opbygges netværk for de valideringsprofessionelle.